

Relationship between Loneliness and Perceived Social Support of Teachers in the Workplace

Ebru OĞUZ¹, Melek KALKAN²

ABSTRACT. The aim of the study is to determine the relationship between loneliness and perceived social support of teachers in the workplace. The study group consists of 170 primary school teachers, who participated in the study on a voluntary basis, from the city of Samsun, Turkey. To determine teachers' loneliness levels in the workplace 'Loneliness Scale in Workplace' is used. There is a significant and positive relationship between loneliness and social support at workplace. According to results of the study teachers perceive low levels of loneliness and social support in workplace. There is no difference in this relationship with regards to subject area but the difference is significant in terms of years of service. Teachers with more than 10 years of seniority had higher levels of loneliness at work.

Keywords: Social Support, Loneliness at Work, Teacher

SUMMARY

Purpose and significance: The aim of the study is to determine the relationship between loneliness and perceived social support of teachers in the workplace. Two research questions are asked to achieve this aim: 1) Is there a relationship between teachers' perceptions of social support and loneliness in the workplace? 2) Is there a significant difference in the relationship between teachers' perceptions of social support and loneliness in the workplace in terms of gender, subject-area and years of service. There is a considerable amount of studies that point out the relationship between loneliness and social support. However, studies directly showing the relationship between workplace and social support are rare.

Methods: Survey method is used in the study. The study group consists of 170 primary school teachers, who participated in the study on a voluntary basis, from the city of Samsun, Turkey. To determine teachers' loneliness levels in the workplace 'Loneliness Scale in Workplace' is used. The survey is developed by Wright, Burt and Strongman (2006), and adapted to Turkish by Doğan, Çetin ve Sungur (2009). For the social support variable 'Teachers' Professional Social Support Scale', developed by Kaner (2006) is used. To analyze the results, Pearson product moment coefficient and MANOVA is used.

Results, Discussion and Conclusions: According to results of the study, teachers perceive low levels of loneliness and social support in the workplace. There is a significant and negative relationship between loneliness and social support at the workplace. There is no difference in this relationship with regards to subject area but the difference is significant in terms of years of service. Results of the study indicate that perceived level of loneliness of teachers who served ten or more years is higher than teachers who served less than ten years. However, it is expected that with the increase of the years of service, friendship opportunities will rise and loneliness will decrease. Teachers' perceptions of loneliness and the low levels of social support from administrators, parents and students affect their personal efficiency and organizational climate.

¹ Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, oguz.ebru@gmail.com

² Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, mlkalkan@gmail.com

Öğretmenlerin İş Yaşamında Algıladıkları Yalnızlık İle Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişki

Ebru OĞUZ³, Melek KALKAN⁴

ÖZ. Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Samsun ili merkez ilçelerinde görev yapan 170 ilköğretim okulu öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada “Öğretmen Mesleki Sosyal Destek Ölçeği” ve “İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği” olmak üzere iki veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırma verilerine göre öğretmenler iş yaşamında yalnızlığı ve sosyal desteği düşük düzeyde yaşamaktadırlar. Ayrıca araştırma sonucuna göre; iş yaşamında yalnızlık ile sosyal destek arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır. Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ile sosyal destek düzeyleri cinsiyet ve branş değişkenine göre anlamlı bir değişme göstermezken, kıdem değişkenine göre anlamlı bir değişme göstermektedir. Kıdemi 10 yıldan daha fazla olanların algıladıkları iş yaşamında yalnızlık düzeyleri daha yüksektir.

Anahtar Sözcükler: Algılanan Sosyal Destek, İş Yaşamında Yalnızlık, Öğretmen

GİRİŞ

Modern yaşamın ve kentleşmenin bir sonucu olarak ele alınan yalnızlık (Gün, 2006), tek başına olmaktan farklı bir durum olarak tanımlanmaktadır (Peplau ve Perlman, 1982). Bireyin sosyal ilişki ağında niceliksel ve niteliksel eksiklikler sonucu ortaya çıkan sıkıntı verici bir duygu olup, bireyin sosyal ilişkilerinde bazı eksiklikler olduğunun bir göstergesi, başka bir deyişle, bazı şeylerin ters gittiğine ilişkin bir ipucudur. Yalnızlık aynı zamanda kişinin sosyal ilişkiler ağının, kişinin arzu ettiğinden daha küçük ya da daha az doyumlu olarak algılanmasına bağlı olarak yaşanan bir duygudur (Peplau ve Perlman, 1979, Aktaran: Buluş, 1996). Yalnızlık duygusu; kişiler arası ilişkilerin sosyal ihtiyaçları karşılamadığı, kişisel ihtiyaçları doyumlamayı başaramadığı ve sosyal ödüllerin azaldığı durumlarda ortaya çıkar. Bu nedenle, basit olarak, fiziksel bir yalnız olma durumundan doğan bir duygu değildir (Russell, Cutrona, McRae ve Gomez, 2012). Kişi diğerleri ile beraber olduğu zaman da yalnızlığı yaşayabilir (Rubenstein, Shaver ve Peplau, 1979, Aktaran: Buluş, 1996). Weiss (1973), yalnızlığı sosyal ve duygusal olmak üzere iki kategori üzerinde inceler. Sosyal yalnızlığa sebep olarak yetersiz sosyal bağları; duygusal yalnızlığa sebep olarak ise samimiyetle bağlanmanın olmadığı ilişkileri gösterir.

Brelim (1985; Aktaran: Buluş, 1997) yalnızlığın nedenlerini; sahip olunan ilişkilerdeki yetersizliklere, ilişkilerde olması istenen değişikliklere ve kişisel özelliklere bağlamakta ve yaşanan yetersizliğin sebebinin yabancılaşma, birilerine bağlı olmama, tek başına olma, zorunlu ya da zorla soyutlanma ve yerinden olma faktörleri ile açıklamaktadır.

İş yaşamında yalnızlık ise, genel yalnızlıktan farklı olarak sadece iş ortamında etkin olabilmektedir. Bir başka ifadeyle günlük yaşamında oldukça doyurucu ve sağlıklı ilişkileri olan ve yalnızlık duyguları yaşamayan bir birey, iş ortamında sosyal ilişkiler kurmakta ve sosyal destek almada sıkıntılar yaşayabilmektedir. Bu durum bireyin iş yaşamında yalnızlık ve dışlanmışlık duyguları yaşamasına neden olabilmektedir (Doğan, Çetin ve Sungur, 2009).

İş yaşamındaki yalnızlık, sosyal arkadaşlık ve duygusal yoksunluk boyutlarıyla ele alınmaktadır. Duygusal yoksunluk, çalışanın iş yerindeki arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin niteliğini ortaya koymakta ve iş yerindeki ilişkilerin duygusal niteliğinin algılanması olarak tanımlanabilmektedir. Sosyal arkadaşlık ise iş yerindeki ilişkilerin niceliği ile ilgili olup, iş yerindeki ilişkilerin niceliğinin algılanması olarak tanımlanabilir (Doğan, Çetin ve Sungur, 2009). Sosyal arkadaşlık boyutunda,

³ Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, oguz.ebru@gmail.com

⁴ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, mlkalkan@gmail.com

çalışanın iş yerindeki sosyal ağa katılmaması, kendini iş yerindeki sosyal ağın bir parçası olarak görememesi söz konusudur. İş yerindeki diğer çalışanlarla rahat iletişim kuramayan, piknik, parti, yemek gibi sosyal aktivitelere katılmayan, düğün, doğum, cenaze gibi farklı etkinliklere ilgi göstermeyen çalışanların sosyal arkadaşlık boyutunda yalnızlık yaşadıkları söylenebilir. Ayrıca iş yerinde sosyal arkadaşlık boyutunda yalnızlık yaşayanların işle ilgili günlük sorunlarını ve kişisel düşüncelerini paylaşmakta zorlandıkları, iş yerinde mola zamanlarında beraber vakit geçirebilecekleri birini bulmakta güçlük çektikleri, kendilerini iş yerindeki arkadaş grubunun bir parçası olarak hissetmedikleri görülmektedir (Mercan, Oyur, Alamur, Gül ve Bengül, 2012).

Araştırmalar yalnızlık ile psikososyal sorunlar arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Ruhsal açıdan sağlıklı olmak ile yalnızlık düzeyi arasında ilişki bulunurken, fiziksel iyilikte de yalnız olmamanın önemi görülmektedir (Kupersmidt, Sigda, Sedikides ve Voegler, 1999). Ayrıca utangaçlık, nevroitiklik, sosyal geri çekilme, başkalarıyla görüşme sıklığının azlığı ve dışlanma ile yalnızlık ilişkilendirilmiştir (Russell v.d., 1980). Yalnızlık, sosyal etkileşim azlığı ve iletişimin kalitesiyle de ilgilidir (Rotenberg, 1999). Ayrıca, yalnızlık ile düşük sosyal yeterlilik, yakın ilişkilerde ret (akraba, ebeveynler vb.) durumları birlikte incelenmiş, nitelikli dostlukların eksikliği ve düşük sosyal desteğin, olumsuz değerlendirmeler ile ilişkili olarak ele alınması gerektiği vurgulanmıştır (Rubin ve Mills, 1988).

Aile, arkadaş, sosyal temas sayısı ve sıklığı gibi stresin olumsuz etkilerinden bireyi koruyan mekanizmaları da içeren sosyal destek (McElroy, 1997; Aktaran: Akın ve Ceyhan, 2005), bireylere saygı, bilgi, sosyal arkadaşlık ve araçsal destek olmak üzere farklı şekillerde yardım sağlamaktadır (Yıldırım, 1997). İş yaşamında yalnızlık, bu bağlamda değerlendirildiğinde, bireyin iş ortamını paylaştığı diğer çalışanlar ve yöneticilerden aldığı sosyal destek önemli görülmektedir.

İş yerinde, en üst düzeydeki amirlerden alınan destek, çalışanlara yapılan bireysel olumlu geri bildirimler ve işle ilgili kararlara katkı tamamen algılanan sosyal destekle ilgilidir. Örgütsel desteğin yüksek olarak algılandığı örgütlerde çalışanların yaptıkları katkılar dikkate alındığında ve refah düzeyi artırıldığında çalışanlar bu durumdan büyük gurur ve mutluluk duyarlar (Watkins-Allen, 1995). Aynı şekilde Cordes ve Dougherty (1993)'e göre de meslektaş ve amirler yakın, dostça, destekleyici, teşvik edici tutum ve davranış içinde bulduklarında çalışanların kendilerine olan güvenleri artmakta ve sorunlarla başa çıkabilmek için yeni beceriler geliştirmekte daha cesur olmaktadır. Eisenberger, Huntington, Hutchison ve Sowa (1986)'ya göre çalışanlar algıladıkları sosyal destek sayesinde çalıştıkları örgüte daha güçlü bağlanmaktadır ve örgütsel amaçları gerçekleştirmek için daha çok çaba sarf etmektedirler. Bireyler, sosyal etkileşim içine girdiklerinde yalnızlık duygusundan kurtulabilmektedirler (Şişman ve Turan, 2004).

Bu noktada, özellikle insanlarla doğrudan iletişimi gerektiren mesleklerdeki bireyler için sosyal desteğin ve iş ortamındaki etkileşimin önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlik bu mesleklerden biridir; kendi davranışları, düşünsel tutumu ve duygusal tepkileriyle başkalarının davranışlarının düzenlenmesi veya değiştirilmesinde etkili olan öğretmenlerin çalışma ortamında algıladıkları sosyal desteğin ve diğer çalışanlarla sürdürdükleri sosyal etkileşimin, çalışma yaşamının verimliliğine ve etkililiğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla, bu çalışmada öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Alanyazında yalnızlık ve sosyal destek konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, bu çalışmaların çoğunlukla çocuklar, ergenler ve üniversite öğrencileri üzerinde yapıldığı görülmektedir (Başer, 2006; Buluş, 1996; Buluş, 1997; Çakır, 1993; Demir ve Tarhan, 2001; Demirtaş, 2007; Durak Batıgün, 2006, 2008; Duru, 2008a; 2008b; Duyan, Çamur Duyan, Gökçearslan Çifçi, Sevin, Erbay, İkizoğlu, (2008); Eker, Arkar ve Yıldız, 2001; Erdeğer 2001; Ferguson, 1978; Gün, 2006; Güngör, 1996; Izgar, 2009; Peplau; 1985; Russell, Peplau, Russell, 1996; Russell, Cutrona, McRae, Gomez, 2012; Şişman ve Turan, 2004; Tezer ve Arkar, 2013; Weiss, 1973). Başol (2013) okul yöneticileriyle yaptığı araştırmasında tükenmişlik ile algılanan sosyal destek ile arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki bulmuştur. Ancak, yukarıda da belirtildiği üzere en fazla sosyal desteğe ihtiyaç duyulan stresli

mesleklerden biri olan öğretmenlik mesleğini yapan bireylerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ve sosyal destek arasındaki ilişkinin belirlenmesi, hem iş verimliliği hem de ruhsal ve fiziksel iyi oluşa katkı sağlayacak önlemlerin alınması ve gerekli müdahalelerin yapılması açısından önemlidir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasında ilişki var mıdır?

Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasında ilişki cinsiyet, branş ve kıdeme göre anlamlı değişme göstermekte midir?

YÖNTEM

Örneklem

İlişkisel tarama modelinde bir çalışma olan bu araştırmanın katılımcılarını, Samsun ili merkez ilçelerinde (Atakum, İlkadım ve Canik) bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 170 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin; % 42,9'u kadın (n=73), % 57,1'i erkektir (n=97); % 51,2'si sınıf öğretmeni (n=87), % 48,8'i branş (n=83) öğretmenidir. Eğitim durumları ise; %13,5'i lisans tamamlama mezunu (n=23), %7,1'i eğitim enstitüsü mezunu (n=12), %67,1'i eğitim fakültesi ya da eğitim bilimleri fakültesi mezunu (n=114), % 2,4'ü lisansüstü eğitim mezunu, %10'u ise diğer fakültelerden mezunlardır (n=17). Öğretmenlerin kıdemlerine ve çalıştıkları okuldaki sürelerine göre dağılımı ise, 1-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler % 41,8, (n=71), 10 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanlar ise %58,2 (n=99)'dir. Öğretmenlerin % 92,4'ü 1-10 yıl (n=157) arası, %7,6'sı ise 10 yıldan daha fazla bir süredir aynı okulda çalışmaktadır.

Veri toplama araçları

Araştırmada "İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği" ve "Öğretmen Mesleki Sosyal Destek Ölçeği" olmak üzere iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır.

İş yaşamında yalnızlık ölçeği

Araştırmada, öğretmenlerin iş yaşamında yalnızlık düzeylerini belirlemek amacıyla Wright, Burt ve Strongman (2006) tarafından geliştirilen ve Doğan, Çetin ve Sungur (2009) tarafından geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan 'İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği' kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini ortaya koymak üzere yapılan AFA analizi sonucunda İYYÖ'nün özgün formunda olduğu gibi iki faktöre sahip olduğu ve bu faktörlerde yer alan maddelerin özgün formdaki maddelerle bire bir örtüştüğü görülmüştür. Bu faktörler 'duygusal yoksunluk' ve 'sosyal arkadaşlık' olarak adlandırılmıştır. İYYÖ'nün alt boyutları toplam varyansın %51'ini açıklamaktadır. AFA sonucu duygusal yoksunluk alt boyutunun faktör yükleri 0.39-0.83 arasında, sosyal arkadaşlık alt boyutunun faktör yükleri ise 0.54- 0.79 arasında bulunmuştur. Alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayısı 0.68'dir. Ölçeğin tümü için alınabilecek puan 16-107 arasında değişmekte ve yüksek puanlar iş yaşamında artan yalnızlığı göstermektedir.

Öğretmen mesleki sosyal destek ölçeği

Kaner (2006) tarafından geliştirilen öğretmen mesleki sosyal destek ölçeği, beş alt boyut ve toplam 44 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin tamamı için yapılan faktör analizinde, ölçeğin açıkladığı toplam varyansın % 60.78 olduğu, ölçeğin Cronbach-alpha iç tutarlılık katsayısının .95 olduğu belirlenmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ölçeğin alt boyutları için ayrı ayrı yapıldığında şu sonuçlar elde edilmiştir. "Yönetim Desteği" boyutunda toplam 19 madde yer almakta ve boyuttaki maddeler toplam varyansın % 22.49'unu açıklamakta, "Meslektaş Desteği" boyutunda yer alan 13 madde toplam varyansın % 19.12'sini açıklamakta, "Aile ve Toplumsal Destek" boyutundaki dört madde toplam varyansın % 7.18'ini açıklamakta, "Öğrenci Desteği" boyutundaki üç madde toplam varyansın % 5.72'sini açıklamakta ve "Etkili Öğretim Desteği" boyutundaki beş madde ise toplam varyansın % 6.22'sini açıklamaktadır. Ölçeğin boyutlarına ilişkin Cronbach-alpha iç tutarlılık katsayısı

incelendiğinde; “Yönetim Desteği” boyutunun .95; “Meslektaş Desteği” boyutunun .94; “Aile ve Toplumsal Destek” boyutunun .79; “Etkili Öğretim Desteği” boyutunun .69 ve “Öğrenci Desteği” boyutunun ise .88 Cronbach-alpha iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu ve ölçeğin tüm alt boyutlarının güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen mesleki sosyal destek ölçeği 1- Çok doğru, 2- Biraz doğru, 3- Doğru, 4- Pek doğru değil, 5- Hiç doğru değil şeklinde beşli likert tipi seçeneklerinden oluşmuştur (Kaner, 2006; Taşdan, 2008, Taşdan, 2010).

Verilerin analizi

Araştırmada, araştırmanın amacına uygun olarak Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ve MANOVA analizleri kullanılmıştır. Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı testi uygulanmıştır. İş yaşamında algılanan yalnızlık ile algılanan sosyal destek arasında ilişkinin bazı değişkenlere göre değişme gösterip göstermediğini belirlemek için de MANOVA yapılmıştır. Büyüköztürk’e (2002) göre bir ya da daha çok faktöre göre oluşan grupların birden fazla bağımlı değişken bakımından anlamlı fark gösterip göstermediğini test etmek için MANOVA kullanılması uygundur.

BULGULAR

Aşağıda ilk olarak öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ve algıladıkları sosyal desteğe ilişkin tanımlayıcı istatistikler (Tablo 1) verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ve algıladıkları sosyal desteğe ilişkin Betimsel İstatistikler

Puanlar	n	K	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	X	x/K	S
İş yaşamında Yalnızlık	168	16	16,00	47,00	21,04	1,32	9,53
Sosyal Destek	165	44	44,00	185,00	123,98	2,81	24,30

Tablo 1’de görüldüğü gibi öncelikle “İş Yaşamında Yalnızlık” ve “Öğretmen Mesleki Sosyal Destek” ölçeklerinin alt boyutlarındaki madde sayıları farklı olduğundan, tüm alt boyutlara ilişkin ortalama puanlar, o boyutta yer alan madde sayısına (K) bölünerek 1–5 arası ortalamaya dönüştürülmüş ve böylece birbirleri ile karşılaştırılabilir hale gelmesi sağlanmıştır. Tablo 1’e göre öğretmenlerin iş yaşamında yaşadıkları yalnızlık düzeyinin oldukça düşük ($x=1.32$) olduğu ve buna karşın sosyal desteğinde ($x=2.81$) çok yüksek olmadığı görülmektedir.

Aşağıda, araştırmada yanıtlanması beklenen sorulara yer verilmiştir:

Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasında ilişki var mıdır?

İş yaşamında yalnızlık ve sosyal destek toplam puanları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı testi ile analiz edilmiştir. Buna göre iş yaşamında algılanan yalnızlık ile algılanan sosyal destek arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= .270$, $p<.01$).

Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasında ilişki cinsiyet, branş ve kıdeme göre anlamlı değişme göstermekte midir?

Cinsiyete göre algılanan yalnızlık ve sosyal desteğin anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı yanıt bulabilmek için MANOVA uygulanmıştır. MANOVA sonuçları kadın ve erkek öğretmenlerin iş

yaşamında algıladıkları yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığını ortaya koymuştur [Wilks' $\lambda = .998$, $F(2, 162)=.158$, $p>.05$].

Öğretmenlerin branşlarına göre iş yaşamında algılanan yalnızlık ve sosyal destek arasında ilişki olup olmadığına yanıt bulabilmek için yapılan MANOVA testi sonuçları, öğretmenlerin branşlarına göre iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmadığını göstermektedir [Wilks' $\lambda = .969$, $F(2, 162)=2.614$, $p>.05$].

Öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinde kıdem farkı oluşturan bir etken olup olmadığı araştırmanın bir başka sorusudur. Bu soruya yanıt bulmak için de kıdem farkı iş yaşamında algılanan yalnızlık ve sosyal destek üzerindeki ortak farklılaştırıcı etkisini dikkate alacak şekilde MANOVA testi uygulanmıştır. MANOVA sonuçları öğretmenlerin kıdemlerine göre iş yaşamında algıladıkları yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin anlamlı fark gösterdiğini ortaya koymuştur [Wilks' $\lambda = .890$, $F(2, 162)=9.981$, $p<.05$]. MANOVA sonuçlarındaki anlamlı farkı incelemek için tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Buna göre öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık puanları kıdeme göre anlamlı fark gösterirken [$F(2, 163)= 20.080$, $p<.05$], sosyal destek puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$F(2, 163)= 1.171$, $p>.05$]. Kıdemi 10 yıldan daha fazla olanların algıladıkları iş yaşamında yalnızlık düzeyleri daha yüksektir.

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada öğretmenlerin iş yaşamında algıladıkları sosyal destek ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma verilerine göre; öğretmenlerin iş yaşamında yaşadıkları yalnızlık düzeyi oldukça düşük düzeydedir. Bu sonuca paralel olarak öğretmenlerin algıladıkları sosyal desteğinde orta düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin içinde buldukları çevreden aldıkları destek orta düzeyde bile olsa iş yaşamında yaşadıkları yalnızlık düzeyi çok yüksek değildir. Taşdan'a göre (2008) kamu ilköğretim okullarında görevli öğretmenler; yöneticilerden, meslektaşlarından, ailelerinden, etkili öğretim ortamından "orta" düzeyde, öğrencilerden ise "az" düzeyde destek algılamaktadırlar. Özel ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin ise yöneticilerden, meslektaşlarından, ailelerinden, etkili öğretim ortamından ve öğrencilerden "orta" düzeyde destek algılamaktadırlar. Öğretmenlerin okul yöneticileri ile olan uyumu okul iklimi için diğer önemli konularından biridir. Akduman-Yetim (2007) öğretmenlerin moral düzeylerini farklı değişkenler açısından incelediği çalışmasında öğretmenin okul müdürü ile olan uyumu, öğretmenin meslekten elde ettiği doyum, öğretmenin diğer öğretmenlerle olan uyumu, öğretmenin iş yükü, öğretmenin statüsü, öğretmenin toplumdaki gördüğü destek, okulun olanakları ve hizmetleri moral alt boyutlarına ait moral düzeyleri genellikle yüksek bulunurken; eğitim öğretim programına ilişkin sorunlar, toplumsal baskı moral alt boyutlarına ait moral düzeyleri genellikle düşük bulunmuştur.

Araştırma verilerine göre, öğretmenlerin iş yaşamında yaşadıkları yalnızlık düzeyi ile algıladıkları sosyal destek arasında da düşük de olsa negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerin sahip oldukları sosyal destek onların iş yaşamında yalnızlıklarını azaltmaktadır. Bu sonuca paralel; Yılmaz, Yılmaz ve Karaca (2007) sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif korelasyon olduğunu ve yalnızlık düzeyi ile sosyal destek kaynakları (aile, arkadaş ve özel insan) arasındaki korelasyon ilişkisinin de negatif yönlü olduğunu belirtmişlerdir. Tümçaya, Aybek, Çelik'in (2008) yaptığı bir çalışmada yaşam doyumu ile yalnızlık arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yalnızlık sosyal desteğin bir yordayıcısıdır. Yılmaz'a (2011) göre öğretmenlerin sahip oldukları başarı, uyarılma, öz denetim, evrensellik, yardımseverlik gibi değerlerle iş yaşamında yalnızlığın boyutları olan duygusal yoksunluk ve sosyal arkadaşlık arasında negatif bir ilişki vardır.

Öğretmen adaylarını konu alan bir çalışmada Duru (2008a) sosyal destek ve sosyal bağlılık ile yalnızlık arasında negatif, uyum zorlukları ile yalnızlık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, sosyal destek, sosyal bağlılık ve uyum zorluklarının yalnızlığın önemli yordayıcılarıdır. Duru'nun (2008b) üniversite öğrencilerine yönelik olarak yaptığı başka bir çalışmasına göre arkadaş desteği, aile desteği, özel insan desteği ve sosyal bağlılığın, yalnızlıkla olumsuz (negatif) ilişkisi vardır. Öğrencilerin sosyal bağlılık, arkadaş desteği, aile desteği ve özel insan desteği arttıkça yalnızlık azalmaktadır. Buluş'un (1997) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı

araştırma sonucuna göre yalnızlık ile sosyal ilişkilerden alınan doyum düzeyi arasında güçlü bir ilişki vardır. Izgar'ın (2009) okul müdürlerinin yalnızlık ve depresyon durumlarını incelediği araştırma sonucuna göre, yalnızlık ve depresyon arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır.

Öğretmenlerin algıladıkları iş yaşamındaki yalnızlık ve sosyal destek ile cinsiyet ve branş değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna benzer bir sonuç Taşdan'ın (2008) yaptığı bir araştırmada da görülmüştür. Öğretmenlerin algıladıkları mesleki sosyal destek düzeyi, mesleki kıdemi, okuldaki çalışma süresi, öğrenim düzeyi, okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi ile okulun büyüklüğü ilköğretim okullarında öğretmenler ve okul arasındaki değer uyum düzeyinin anlamlı birer yordayıcısı değildir (Taşdan, 2008). Bu sonucun aksine Yaşar (2007) yalnızlık, yaş, cinsiyet ve sosyal sınıf gibi değişkenlerle yakından ilişkili olduğunu ve bu sonuçların büyük ölçüde sosyo-ekonomik yapı tarafından belirlendiğini belirtmiştir. Yaşar'a göre (2007) artan sosyal hareketlilik, kapitalizmin bireyci ve materyalist doğası ve değişen değerler yalnızlık deneyimlerini arttırmaktadır. Yalnızlığı cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum etkilemektedir (Tümkaya, Aybek, Çelik, 2008).

Araştırma verilerine göre; kıdemi 10 yıldan daha fazla olan öğretmenlerin algıladıkları iş yaşamındaki yalnızlık düzeyleri 10 yıldan daha az kıdeme sahip olan öğretmenlere göre daha yüksektir. Sosyal destek boyutunda kıdem değişkeninin bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Bu bulgu örgütsel güven ve sosyal destek arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan diğer bir araştırmayla da desteklenmektedir. Mesleğe yeni başlayan ve 10 yıldan fazla kıdeme sahip öğretmenlerin, 2-6 yıl arası mesleki kıdeme sahip öğretmenlere göre daha fazla sosyal destek algıladıkları görülmüştür (Taşdan ve Yalçın, 2010). İş yerinde yalnızlık hisseden öğretmenler yeni bir iş bulma eğilimde olabilir ya da bunun yerine iş yerinde daha anlamlı sosyal ilişkiler için zaman ayırma yoluna gidebilirler. Öğretmenlerin duyduğu yalnızlık onların performanslarını olumsuz etkileyebildiği için örgüt için dikkate alınması gereken bir konudur (Lam ve Lau, 2012).

Araştırma verilerinin daha geniş bir örnekleme toplanması, bulguların genellenebilirliğine katkı sağlayacaktır. Katılımcı sayısının azlığı nedeniyle, öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre bir karşılaştırma yapılamaması, araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda hem eğitim düzeylerine bir karşılaştırma yapılabilir; hem de aileden ve sosyal çevreden alınan desteğin de iş yaşamındaki yalnızlık ve sosyal destek algısına etkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akduman-Yetim, S. (2007). *İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Moral Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (İzmir İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Akın, D. ve Ceyhan, E.(2005). Resmî Ve Özel Genel Lise Öğrencilerinin Ailelerinden, Arkadaşlarından Ve Öğretmenlerinden Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Açısından Kendini Kabul Düzeylerinin İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* ,5(2). 69-88.
- Başer, Z. (2006). *Aileden Algılanan Sosyal Destek İle Kendini Kabul Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Başol, G. (2013). A Comparison of Female and Male School Administrators' Burnout Levels Controlling for Perceived Social Support. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 38(169). 4-20.
- Buluş, M. (1996). Ergen Öğrencilerde Denetim Odağı- Yalnızlık Düzeyi İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Buluş, M. (1997). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3, 82-90.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi Elkitabı*. PegemA Yayıncılık. Ankara
- Cordes, C. L. ve Dougherty, T. W. (1993). A Review And İntegration Of Researchon Job Burnout. *Academy of Managment Review*. 18(4). 621-626.

- Çakır, H. Y. (1993). *12-22 Yaş Grubundaki Gençlerde Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Güvenirlilik Ve Geçerlik Araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Demir, A. ve Tarhan, N. (2001). Loneliness And Social Dissatisfaction İn Turkish Adolescents. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 135(1), 113-123.
- Demirtaş, A. S. (2007). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Ve Yalnızlık Düzeyleri İle Stresle Basa Çıkma Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Doğan, T, Çetin, B. ve Sungur, Z. (2009). İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 271-277.
- Durak-Batıgün, A. (2006). *İntihar Olasılığında Cinsiyet, İletişim Becerileri Ve Yalnızlık Değişkenlerinin İrdelenmesi*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi.
- Durak-Batıgün, A. (2008). İntihar Olasılığı Ve Cinsiyet: İletişim Becerileri, Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Yalnızlık Ve Umutsuzluk Açısından Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(62), 65-75.
- Duru, E. (2008a). Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek Ve Sosyal Bağlılığın Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (61), 15-24.
- Duru, E. (2008b). Sosyal Bağlılık Ve Sosyal Desteğin Yalnızlık Üzerine Doğrudan Ve Dolaylı Rollerinin Üniversiteye Uyum Süreci Çerçevesinde İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 29, 13-24.
- Duyan, V. Çamur Duyan, G., Gökçearslan Çifçi, E., Sevin, Ç., Erbay, E., İkizoğlu, M. (2008). Lisede Okuyan Öğrencilerin Yalnızlık Durumlarına Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 33(150). 28-41.
- Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., ve Sowa, D. (1986). Perceived Organizational Support. *Journal of Applied Psychology*, 71,500-507.
- Eker, D. Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik Ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Erdeğer, N. (2001). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Gün, F. (2006). *Kent Kültüründe Yalnızlık Duygusu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Güngör, A. (1996). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek, Negatif Yasam Olayları, Öfkenin İfade Edilme Biçimi İle Kendini Suçlamanın Fiziksel Sağlık Ve Sosyal Uyumla Olan İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Izgar, H. (2009). An Investigation Of Depression And Loneliness Among School Principals. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri / Educational Sciences: Theory & Practice*, 9 (1), 247-258.
- Kupersmidt, J. B., Sigda, K. B., Sedikides, C., ve Voegler, M. E. (1999). Social self-discrepancy theory and loneliness during childhood and adolescence. In S. Hymel & K. Rotenberg (Eds.), *Loneliness in children* (pp. 263–279). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lam, L. V. ve Lau, D. C. (2012). Feeling Lonely At Work: Investigating The Consequences Of Unsatisfactory Workplace Relationships, *The International Journal of Human Resource Management*, 23(20), 4265-4282.
- Mercan, N. Oyur, E. Alatur, B. Gül, S. ve Bengül, S. (2012). İşyeri Yalnızlığı Ve Sosyal Fobi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 4(1), 213-226.
- Peplau, L. A. (1985). *Loneliness research: basic concepts and findings*. Social Support: Theory, Research and Applications edited by (Irwin G. Sarason and Barbara R.Sarason). Martinus Nijhoff Publishers.
- Peplau, L. A. ve Perlman, D. (1982). *Loneliness: A sourcebook of current theory, research and therapy*. New York: Wiley-Interscience.
- Rotenberg, K.J. (1999a). *Childhood and adolescent loneliness: An introduction*. In K. J. Rotenberg & H. Shelley (Eds.), *Loneliness in childhood and adolescence* (pp. 3-10). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

- Rubin, K.H., ve Mills, R.S.L. (1988). The Many Faces Of Social İsolation İn Childhood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 6, 916-924.
- Rubenstein, C., Shaver, P. ve Peplau, L. A. (1979). Loneliness. *Human Nature*, 2, 59-65.
- Russell, D. Peplau, L. A. & Ferguson, M. L. (1978). Developing A Measure Of Loneliness. *Journal of Personality Assesment*. 42(3). 290-294.
- Russell, D. (1996). The UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, Validity, And Factor Structure. *Journal of Personality Assessment*, 66, 20-40.
- Russell, D. W. Cutrona, C. E. McRae, C & Gomez, M. (2012). Is Loneliness The Same As Being Alone?, *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 146(1-2), 7-22.
- Şişman, M ve Turan, S. (2004). Bazı Örgütsel Değişkenler Açısından Çalışanların İş Doyumu Ve Sosyal-Duygusal Yalnızlık Düzeyleri (Meb Şube Müdür Adayları Üzerinde Bir Araştırma). *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1). 117-128
- Taşdan, M. (2008). *Türkiye'deki kamu ve özel ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin bireysel değerleri ile okulun örgütsel değerleri arasındaki uyum düzeyi, iş doyumunu ve algılanan sosyal destek ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taşdan, M. ve Yalçın, Y. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Algıladıkları Sosyal Destek İle Örgütsel Güven Düzeyleri Arasındaki İlişki Düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 10(4), 2569-2620.
- Tezer, N ve Arkar, M. (2013). Sosyal ilişkilerde kişilik özellikleri etkili mi? Sosyal ağ, yalnızlık ve algılanan sosyal desteğin aracı etki olarak incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14, 46-52.
- Tümkiye, S., Aybek, B. ve Çelik, M., (2008). An Investigation Of Students' Life Satisfaction And Loneliness Level İn A Sample Of Turkish Students. *International Journal of Human Sciences* [Online]. 5(1). Available: <http://www.insanbilimleri.com>
- Yaşar, M. R. (2007). Yalnızlık. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(1), 237-260.
- Yılmaz, E. (2011). An investigation of teachers' loneliness in the workplace in terms of human values they possess. *African Journal of Business Management*.5(13), 5070-5075.
- Yılmaz, E, Yılmaz, E. ve Karaca, F. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek Ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Genel Tıp Dergisi*. 18(2) 71-79.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliği Ve Geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13, 81-87.
- Watkins-Allen, M (2005). Communication Concepts Related To Perceived Organizational Support. *Western Journal of Communication*. 59(4), 326-346.
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge: MIT Press.
- Wright, S. L., Burt, C.D. B. and Strongman, K.T. (2006). Loneliness İn The Workplace: Construct Definition And Scale Development. *New Zealand Journal of Psychology*, 35(2). 59-68.